

Književna poročila

zastopniku nove struje pa ni ta vrlina tolikanj naravna in samonikla kakor pri Heredii. Prof. Ibrovac je imel hvaležno nalogo, da je pokazal pesnikov notranji obraz ob svitu njegovega življenja, dopisovanja, njegovih zvez in prijateljstev. pokazal, kako je »pod blestečim bronastim oklepom« bilo čuteče srce. Kajti nikakor ne zadošča, poznati avtorja v njegovih prednikih, v njegovem plemenu in okrožju, kakor je ta kriterija oblikoval veliki determinist Taine; temveč treba je še analize, razgaliti človeka za umotvorom, zaslediti posebno svojstvo njegovega duha: »Čezmerno proučevati ovzdušje kakega pisatelja, nam brani motriti samo izvirnost njegovega genija,« pravi Ibrovac po Flaubertu.

Pri tako obsežnem predmetu je imel naš monografist, sedaj profesor za francosko književnost na beogradskem vseučilišču, mnogo prilike, pokazati svojo široko erudicijo, kar zveni iz nešteti podrobnosti v raznih poglavjih. Obenem pa ni zanemaril zajetnih idejnih konceptov, ki so sklenjeni pod naslove »Filozofija Trofeja«, »Dvoje protivnih pojmovanj«, ki je povsem novo umevanje, saj nasprotuje vsem dosedanjim trditvam itd.

Ni čudo, če je francoska kritika tako toplo in zahvalno sprejela Ibrovčevo delo. Opozorim samo na podlistek, ki ga je lani 21. avgusta priobčil v »Figaru« pesnik in pisatelj Henri de Régnier, član Akademije, ali letos 6. januarja v »Journal des Débats« Raoul Narsy. Ko je v lanskem poletju Ibrovac branil svojo tezo, natisnjeno na troške našega prosvetnega ministrstva, na Sorbonni in pobijal oponentu njegov ugovor, je hotel dodati še nadaljnjih razlogov z besedo: »Slednjič...« — »Slednjič pa je vaše delo izvrstno,« ga prehitel dotični profesor in mu čestita na izrednem uspehu.

Dr. A. Debeljak.

Stojan V. Živadinović: Ispod Ozrena. Pripovetke. 1923. S. B. Cvijanović, Beograd. (Moderna biblioteka.) Str. 114.

V brezup pesimizem je potopljeno vseh teh dvanajst povesti, ki nas povedejo v dobo maupassantskega gledanja na življenje. Lahko bi tudi knjigo nazval povest o desiluzijah, o iztreznjenjih, o razfantomstvu. Toda ta spoznanja niso nikaka duhovna pregledanja zapletenih niti usode, temveč omahovanja in omahnjenja pred onim tujcem, ki obišče vsakogar, ki se zave bovarizma svojega stremljenja. Od tega spoznanja dalje pa čaka večino topo životarjenje, »vdanost v svojo usodo«, in edini vzgon se očituje še v ironizaciji in lahнем skepticizmu, ki utegne doseči celo višino nekake prizanesljivosti, katera pa je slejkoprej le odsev slabosti.

V dvanajstih »pripovetkah« nam je pisatelj predstavil dvanajst takih tipov, ki so več ali manj hereditarno negativno zaznamenovani. »Padavičar« se vije skozi življenje kot skozi dušečo meglo, iz katere mu le redkokdaj pri cveto čudne rože, ki se sesujejo v pene božjastnika. Slednjič mu močna vera pomaga na — oni svet. »Golački pop«, zvesti služabnik božji in še vse skrbnejši upravitelj svojega imetja, se na zadnjo uro preobrazi v podobo božjega romarja. Od vseh zapuščen, star in nebogljen, roma in roma v burji in viharju v smrt. Ne tako pop Žika, ki v »najgloblji« uri svojega doživljanja zapoje prostaško popevko, da se zgraža celo mestece. No, dobričini Žiki je sicer hudo, da se je tako ponižal pred samim metropolitom, in z muko zadržuje in kroti veseljaka v sebi, toda na velikonočno vstajenje, ko ga oškropi sejalce življenja — solnce, vzvalovi tudi v starčku, ki na ves glas zapoje svojo »himno«, prepričan, da tudi s tem slavi svojega Stvarnika. Ali se ob tej fabuli ne spomniš A. Franceovega Glumca naše Gospe? Tudi iz te priče veje lahen diih skepse, ki se skriva v glatkem pripovedovanju. Včasih navzame fantomstvo obliko tragičnosti, n. pr. v »Miti«, ki mu vprav živalska zvestoba do svojega gospodarja

Književna poročila

postane nekak talisman, nekako zavetišče njegovega šibkega duha. Ko mu pa četa bolgarskih napadalcev zruši življensko vero v čarodejno moč »gazde Laze«, je Mita «...začutil, da ga je v tem trenutku ostavila otroška brezbriznost in da je prvič v življenju divje zatrpel...» In še srečamo prenapetega Kazanovo, idijotskega Petko Jovića, ki pozabi ob »papučah« na vso nezvestobo svoje žene. V knjigi je tudi par skic iz velike vojne, ki nam jarko osvetljujejo laž in površnost, združeno s primesjo najbolj smešnega egoizma, ki zraste le v takem okolju. Jezik je gladek, tekoč. Sploh bo knjiga razveselila dotične, ki jih zanimajo verni in točni popisi in orisi »iz življenja«. Preko epizodnosti pa se pisatelj vendarle ni dvignil, in ta epizodnost ostavlja vtis površnosti, čeprav se je pripovednik trudil, biti v popisih kolikor mogoče podroben, ter se s tem izkazal za potomca francoskih poznejših realistov. Vmes sem naletel tudi na izraze, ki bi se jih pri nas ne upal napisati; n. pr. »mantija« (plašč!), »mašna« (ovratnica!), »pijaca« (trg!), »logor« (taborišče!) itd.

Miran Jarc.

Pogonowski Jerzy: Iliryzm i słowiańszczyzna. (Studija nad odrodzeniem chorwackiem). Lwów, 1924. 170 str.

Kdor v tej razmeroma obširni knjigi išče tega, kar mu obeta naslov, bo precej razočaran: knjiga ne prinaša tega, kar v naslovu obeta, pač pa mnogo stvari, ki so z naslovom v prav rahli ali celo nobeni zvezi. V uvodu se spominja Pogonowski dveh Poljakov, ki sta že pred njim pisala o ilirizmu, Zdziechowskega in Grabowskega. Oba pa po njegovem nista gradiva izčrpala; ilirizem je segal mnogo bolj na široko, tako da se je Pogonowski, na pobudo Br. Drechslerja-Vodnika, lotil rešitve problema o medsebojnem razmerju med ilirizmom in slovanstvom.

Ta brez dvoma nenavadno važni in zanimivi problem skuša pisec rešiti na preveč primitiven način. Prva poglavja njegove knjige niso prav nič drugega ko primitivna in nepregledno pisana zgodovina — slavistike, najprej med Nemci, potem pri Čehih in ostalih Slovanih. In tako beremo v prvih poglavjih o Heglu, Herderju, Dobrovskem, Sapiehi, Bobrowskem, Kopitarju, Lanosoviču, Stulliju, Vuku, Kollarju in Kucharskem, beremo grobne napise Dobrovskega in Kopitarja in se ob obilici tega in onega zaman povprašujemo, o čem namerava pisec prav za prav pisati. Ta nejasnost v problemih in konfuznost v konceptu se vleče tja do strani 137., kjer najdemo v »zaključku« piščevo odkrito izpoved, da ni napisal tega, kar je obljubil v naslovu in predgovoru. Tukaj nam odkrito prizna, da je skušal podati samo študijo, kako so se Poljaki udeleževali pri ilirizmu, torej tvarino, ki sta jo, kakor pravi sam, že pred njim obravnavala Zdziechowski in Grabowski in za katero mu je dala vse potrebne podatke na razpolago Kołodziejczykova knjiga.

Vsa konfuznost koncepta pa se pokaže šele za tem »zaključkom«: na naslednjih straneh sledijo (137 do 150) najprej »pripiski«, gradivo, ki tudi s tako restringirano tezo Pogonowskega ni v nobeni zvezi, namreč bijografski in bibliografski podatki o A. T. Brliću, Hrabowskem, Jelačiću (s ponatiskom nekoga pisma Jelačićevega, ki je interesantno, kakor pravi pisec sam, po svoji »galantno-erotični« vsebini!), o Kukuljeviću, Mažuraniću, Obradoviću (ki se imenuje »Documuje Obradović«!), Preisu etc. etc. etc. Ker pa vkljub vsemu temu še ni bilo vse zmašeno v knjigo, kar je pisec brez sistema in premisleka nagraabil za svojo knjigo, sledijo na str. 150 še »Uzupelnienia«, ekskurz o »Lipi slovanski«, fragment Mažuranićeve pesmi »Izgubitak imena ilirskoga«, gradivo za praški kongres itd. Sirovo gradivo, ki niti ne spada v tekst knjige, nahajamo tudi že